

ГЕОГРАФІЯ

УДК 911.375(5)(045)

DOI <https://doi.org/10.32782/2786-5843/2025-1-1>

СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНА ЕМЕРДЖЕНТНІСТЬ МІСТ АЗІЇ

Герасименко Оксана Володимирівна

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри географії, геодезії та землеустрою,

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,

м. Умань, Україна

ORCID ID: 0000-0003-0127-0953

Актуальність дослідження: за останні кілька десятиліть в Азії відбулися величезні демографічні зміни. Чисельність населення збільшилась з трохи більше 1 мільярда у 1990 році до 1,76 мільярда у наступні двадцять років і очікується, що ця тенденція продовжиться. До 2030 року в азійських містах проживатиме близько 2,6 мільярда людей. Хоча очікується, що Азія не досягне 70-відсоткового рівня урбанізації до 2026 року, частка міського населення Азії зростає з 31,5 відсотка у 1990 році до 42,2 відсотка у 2010 році, що є найвищим відсотковим приростом (10,7%) серед усіх регіонів світу. Зростання щільності міського населення в багатьох країнах Азії чинить величезний тиск на наявні економічні, соціальні та екологічні структури. Суспільно-географічна емерджентність міст у контексті дослідження визначає еволюцію урбаністичних структур через соціальні, економічні, екологічні, технологічні аспекти. **Предметом дослідження** є комплексний аналіз процесів формування, розвитку та функціонування міст Азії як емерджентних систем. **Мета дослідження** – визначити ключові аспекти емерджентності міст Азії, їхні характеристики, виклики і можливості. **Методологія дослідження:** системно-структурний підхід, методи аналізу та синтезу, індукції та дедукції, аналогії, співставлення та порівняння. **Результати дослідження:** визначено, що емерджентність міст Азії є багатограним феноменом, який поєднує економічні, соціальні та екологічні аспекти розвитку. Успіх цих міст залежить від здатності адаптуватися до глобальних викликів і розробляти інноваційні Стратегії сталого розвитку. **Практичне значення:** отримано результати, які полягають у міждисциплінарному підході до аналізу емерджентності міст Азії. Запропонований підхід враховує культурні, соціальні та економічні особливості регіону, що дозволяє розкрити нові перспективи розвитку міських систем. **Висновки:** виокремлено характерні риси міст Азії, які слугують унікальними лабораторіями для дослідження емерджентності, пропонуючи багатий матеріал для аналізу взаємодії соціальних, економічних і екологічних процесів. **Перспектива подальших досліджень** полягає у вивченні можливостей глибокого розуміння процесів емерджентності міст в умовах Сталого розвитку.

Ключові слова: емерджентність, урбанізація, міста Азії, соціально-економічна адаптація, екологічна стійкість, Стратегія сталого розвитку, технологічні інновації.

SOCIO-GEOGRAPHICAL EMERGENCE OF ASIAN CITIES

Herasymenko Oksana Volodymyrivna

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,

Docent of the Department of Geography, Geodesy and Land Management,

Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Uman, Ukraine

ORCID ID: 0000-0003-0127-0953

The relevance of the research: Asia has undergone tremendous demographic change over the past few decades. The population increased from just over 1 billion in 1990 to 1.76 billion in the next twenty years, and this trend is expected to continue. By 2030, around 2.6 billion people will live in Asian cities. Although Asia is not expected to reach 70 per cent urbanisation until 2026, the share of Asia's urban population increased from 31.5 per cent in 1990 to 42.2 per cent in 2010, the highest percentage increase (10.7 per cent) of any region in the world. Increasing urban population densities in many Asian countries are putting enormous pressure on existing economic, social and environmental structures. The socio-geographical emergence of cities in the context of the study determines the evolution of urban structures through social, economic, environmental, and technological aspects. **Subject**

research: a comprehensive analysis of the processes of formation, development and functioning of Asian cities as emergent systems. **The purpose of the study is** to identify the key aspects of Asian cities' emergence, their characteristics, challenges and opportunities. **Research methodology:** systemic and structural approach, methods of analysis and synthesis, induction and deduction, analogy, comparison and contrast. **The results of the study:** it was determined that the emergence of Asian cities is a multifaceted phenomenon that combines economic, social and environmental aspects of development. The success of these cities depends on their ability to adapt to global challenges and develop innovative sustainable development strategies. **Practical significance:** the results obtained are based on an interdisciplinary approach to analysing the emergence of Asian cities. The proposed approach takes into account the cultural, social and economic peculiarities of the region, which allows us to reveal new perspectives on the development of urban systems. **Conclusions:** the article identifies the characteristic features of Asian cities that serve as unique laboratories for the study of emergence, offering rich material for analysing the interaction of social, economic and environmental processes. **The prospect of further research** is to explore the possibilities of a deeper understanding of the processes of urban emergence in the context of sustainable development. An interdisciplinary approach to the study of Asian cities' emergence should be a priority for future research.

Key words: emergence, urbanisation, Asian cities, socio-economic adaptation, environmental sustainability, Sustainable Development Strategy, technological innovation.

Постановка проблеми. Процеси урбанізації та зростання міст суттєво впливають на соціально-географічну структуру простору. Міста Азії демонструють унікальні моделі розвитку, що поєднують традиційні соціокультурні особливості із сучасними глобалізаційними тенденціями. Разом із тим урбанізація в цьому регіоні супроводжується складними викликами, серед яких – швидке зростання населення, нерівномірний розвиток територій, поглиблення екологічних проблем та соціальна поляризація. Усе це формує унікальні емерджентні властивості міст, що виникають у результаті взаємодії різноманітних компонентів урбаністичних систем. Відповідно, виникає необхідність проаналізувати цю суспільно-географічну дефініцію для кращого розуміння проблеми. На нашу думку, *суспільно-географічна емерджентність міст* у контексті дослідження визначає еволюцію урбаністичних структур через соціально-економічні, екологічні, технологічні аспекти (рис. 1).

У дослідженні використано такі методи: аналіз літератури для вивчення теоретичних підходів до емерджентності та їхнього застосування в урбаністиці, case-study для аналізу окремих міст, порівняльний аналіз для виявлення спільних і відмінних рис у розвитку міст Азії. Матеріали дослідження включають наукові статті, звіти міжнародних організацій (ООН, Світового банку), а також статистичні дані про урбанізаційні процеси в Азії.

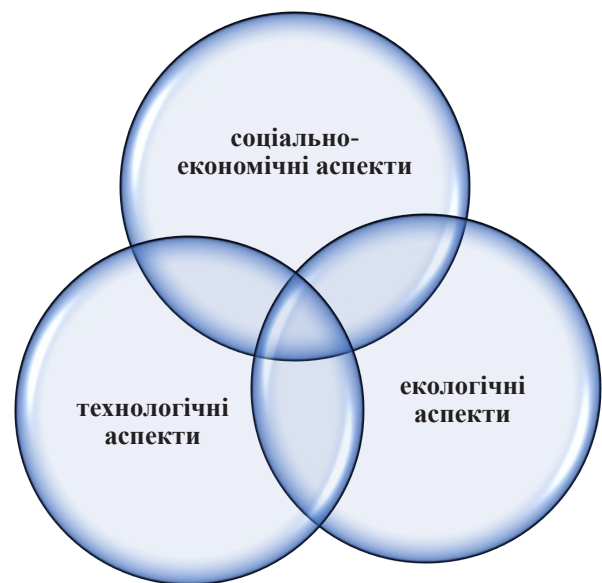

Рис. 1. Характеристика дефініції «суспільно-географічна емерджентність міст»
Джерело: розроблено автором за [1; 2].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Емерджентність як концепція є ключовою для розуміння складних суспільно-географічних систем. У контексті міст Азії емерджентність стає особливо цікавою темою, оскільки цей регіон характеризується швидкими темпами урбанізації, культурним різноманіттям та значним впливом глобалізаційних процесів.

Цікавими для нашої наукової розвідки стали роботи українських дослідників [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 15].

І. Савчук вбачає у суспільно-географічній емерджентності «...сукупну взаємодію ціліс-

ної множини складників, що призводить до виникнення нової характеристики чи властивості. Властивість будь-якої справжньої системи...» [3].

К. Немец зазначає, що цілісність соціально-географічної системи міст створює її внутрішньою єдністю, завдяки якій властивості системи не можна звести до простої суми характеристик окремих компонентів. З властивістю цілісності тісно пов'язана «...емерджентність системи – отримання нею нової якості за рахунок взаємодії елементів...» [1, с. 85].

Елементами емерджентності системи ми вбачаємо соціально-економічні, екологічні, інфраструктурні характеристики як складники якості життя регіону загалом, так і міст конкретно.

Дослідниця О. Дронова розглядала розвиток міських територій та впровадження нових методологічних підходів, спрямованих на підвищення якості життя в міському середовищі як складову частину суспільно-географічної характеристики емерджентності міст. Авторка аналізує проблеми сучасних міст, зокрема стрімке зростання мегаполісів, поширення нетрів, високий рівень злочинності, а також аналізує недоліки інфраструктури [4; 5].

Вчені К. Мезенцева, О. Денисенко розкривають питання розвитку постсоціалістичних соціально-просторових трансформацій міст [6].

Просторову організацію суспільного життя як системи розглянуто у статті І. Прибиткової, у якій обговорюється питання підпорядкованої соціальної організаційної структури та загальної динаміки розвитку міст [7].

Класифікацію міжнародних функцій міст описали Л. Руденко, І. Савчук [8]. Науковці М. Скрипниченко, Г. Яценко розглядають показники кластерних характеристик в економіках емерджентного типу [9].

Комплексному аналізу взаємодії компонентів міських систем присвячені праці англійців. М. Бетті зазначає, що міста розвиваються за принципом нелінійних динамічних систем. Ця ідея особливо актуальна для аналізу азійських мегаполісів, таких як Токіо, Мумбаї чи

Шанхай, де взаємодія культур, економічних структур і демографічних змін породжує нові урбаністичні форми [10]. Дж. Робінсон (2016) здійснює порівняльний аналіз урбаністичних досліджень [11].

Корисними для нашого дослідження стали статистичні звіти ООН [12], Світового банку [13]. Розгорнуто ознайомились з азійськими містами крізь призму туристичних довідників [14; 15].

Разом із тим специфіка емерджентності азійських міст досліджена не досить. Наявна потреба у міждисциплінарних дослідженнях, які враховують унікальні культурні та економічні особливості регіону.

Відокремлення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Емерджентність висвітлює ключові аспекти розвитку міст, базуючись на сучасних дослідженнях у галузі урбаністики, економіки, соціології та екології. Азійські міста становлять особливий інтерес для дослідження через їхні високі темпи урбанізації, культурну різноманітність і унікальні моделі розвитку. Попри значну кількість досліджень, присвячених урбанізації в Азії, не досить уваги приділяється аналізу емерджентних явищ у суспільно-географічному просторі міст. Залишається відкритим питання: які саме суспільно-географічні чинники та процеси сприяють виникненню нових властивостей міських систем у контексті їхньої соціальної, економічної та екологічної адаптації? Вивчення цих процесів є важливим як для теоретичного осмислення динаміки міст, так і для розробки практичних рекомендацій щодо сталого розвитку урбанізованих територій.

Отже, актуальність дослідження суспільно-географічної емерджентності міст Азії зумовлена необхідністю комплексного аналізу взаємодії компонентів міських систем, що дозволить виявити специфічні моделі розвитку та адаптації міст цього регіону до глобальних викликів.

Мета дослідження полягає у визначенні ключових аспектів емерджентності міст Азії, їхніх характеристик, викликів і можливостей. Основними завданнями є: виявлення соціаль-

них, економічних та екологічних чинників, що формують емерджентність в умовах сталого розвитку.

Основний матеріал. Міста Азії, що переживають стрімкий економічний, соціальний та технологічний розвиток, є унікальним полем для дослідження. Азійські міста є одними з найдинамічніших у світі за темпами зростання населення, економічної активності та технологічного розвитку. Разом із цим вони стикаються з численними викликами: нерівномірністю розвитку, екологічними проблемами, перенаселенням і соціальною напруженістю...

Середній рівень урбанізації країн Азії становить 59,5% (рис. 2).

Рис. 2. Рівень урбанізації країн Азії

Джерело: розроблено автором за [12; 13; 14].

Структурні складники міста не можуть розвиватись відособлено. Інфраструктура,

забудова, зайнятість населення, екологія тісно пов'язані між собою як «органічні структури» [7, с. 73–103].

Характер забудови, розподіл кварталів, наявність хмарочосів, багатоповерхівок і одноповерхової забудови, зони нетрів є визначальним показником архітектурно-планувальної структури міст (табл. 1).

Аналіз емерджентності міст дозволяє глибше зрозуміти, як ці міста адаптуються до змін і створюють нові урбаністичні моделі, що впливають на збалансований розвиток суспільства. У цьому контексті важливо враховувати багатогранність культурних, соціальних та економічних процесів, які формують унікальну структуру кожного міста.

О. Дронова класифікує міста за людністю, економіко-географічним положенням, народногосподарськими функціями, ступенем їхньої участі у територіальному поділі праці, за генетичними ознаками, за типами перспективного розвитку, якістю життя населення [4, с. 267–337].

Г. Яценко розглядає емерджентні економіки країн світу, які «...визначають потенційний рівень інноваційного розвитку країни» [12, с. 23–28].

Пропонуємо емерджентну класифікацію міст Азії на основі таких критеріїв (табл. 2).

Азійські міста все більше прагнуть диверсифікувати свою економіку і стати важливими

Таблиця 1

Архітектурно-планувальна структура міст Азії (за О. Дроною)*

Типи міст	Назви країн	Особливості архітектурно-планувальної структури
Східноазійські	Китай, Монголія, Корея Південна, Корея Північна (Демократична Народна Республіка Корея), Японія, Бруней, Даруссалам, В'єтнам, Індонезія, Камбоджа, Лаос, Малайзія, М'янма, Сінгапур, Східний Тимор, Таїланд, Філіппіни	Дуже щільна, переважно малоповерхова забудова будинками із плоскими дахами і торцевими стінами, що виходять на вулицю в поєднанні із сучасними кварталами хмарочосів
Індійські	Афганістан, Бангладеш, Бутан, Індія, Іран, Мальдіви, Непал, Пакистан, Шрі-Ланка	Поєднання старих традиційних мікрорайонів з розподілом кварталів за кастовим принципом, європейських кварталів періоду колоніалізму, сучасних кварталів багатоповерхової забудови, периферійна зона нетрів
Арабські (Близький Схід)	Азербайджан, Бахрейн, Вірменія, Грузія, Ємен, Ізраїль, Йорданія, Ірак, Катар, Кіпр, Кувейт, Ліван, ОАЕ, Оман, Палестина, Саудівська Аравія, Сирія, Туреччина	Старе ядро з дуже щільною забудовою східного типу, європейські квартали з багатоповерхівками і хмарочосами, периферійна зона нетрів

Джерело: [4]. * Автором введено окрему колонку «Назви країн»

та інноваційними постачальниками послуг у глобальному масштабі. Як центри глобальної фінансової, економічної та культурної активності, що визначаються високим рівнем інтеграції у світову економіку, виокремлюються глобальні міста: Токіо (Японія), Сінгапур, Гонконг (Китай), Сеул (Південна Корея), Пекін (Китай), Доха (Катар), Гуанчжоу (Китай), Дубай (ОАЕ) та ін. Це мегаполіси, які виходять на вершини вузлів міжнародних відносин та глобалізаційних процесів різного рангу і мають визначальну роль у структурі світової економіки та культурного обміну.

Наприклад, Токіо є одним із ключових центрів, що впливають на формування економічних, технологічних та культурних процесів на глобальному рівні. Місто реалізує програми енергозбереження, рециркуляції ресурсів та озеленення. З населенням понад 7 млн осіб Гонконг є яскравим прикладом міста, яке успішно керувало щільністю населення за допомогою інноваційного міського планування та розвитку інфраструктури. Сеул, Пекін та інші мегаполіси стають осередками залучення інвестицій, міграції талантів і культурного обміну, сприяючи ключовій ролі у формуванні сталого розвитку регіону. Доха має один з найвищих ВВП на душу населення (64 781,7 дол. США). Сінгапур є високотехнологічним містом світу, упроваджує технології «розумного міста», адаптацію до змін клімату та інноваційні екологічні рішення [14].

Серед міст вирізняються глобальні розвинуті мегаполіси, які характеризуються високою інтеграцією у світову економіку, технологічною модернізацією та ефектив-

ним управлінням ресурсами. На нашу думку, індустріальні хаби розвиваються завдяки концентрації виробничих потужностей і логістичних центрів. Наприклад, Ченду (Китай), Коїмбатор (Індія), Шеньчжень (Китай), Бангалор (Індія) та ін.

Країни Азії прискорюють дії щодо впровадження заходів з контролю за забрудненням повітря і досягнення національних стандартів якості повітря. У штаті Західна Бенгалія на сході Індії впроваджується унікальний захід щодо якості повітря. Уряд штату надав велосипеди 12 мільйонам школярів, щоб заохотити їх до використання екологічно чистих видів транспорту [12].

У міських агломераціях Азії спостерігається стрімке зростання чисельності населення. Яскравим прикладом цієї тенденції є місто Гуанчжоу в Китаї. Розташоване на південному сході країни, Гуанчжоу належить до найбільш динамічно зростаючих мегаполісів світу. В останні десятиліття чисельність його населення суттєво зросла, що створює значний тиск на міську інфраструктуру, житловий сектор та інші ключові сфери. У відповідь на ці виклики необхідним є впровадження стратегій сталого розвитку, спрямованих на ефективне управління міськими ресурсами, забезпечення високої якості життя мешканців та підтримання збалансованого розвитку міста. Стрімким рівнем розвитку виокремлюється Шеньчжень, місто виросло з рибальського села до технологічного мегаполісу внаслідок інтеграції глобального капіталу й інновацій.

Таблиця 2

Класифікація емерджентності міст Азії

Критерії	Приклади міст
Глобальні міста	Токіо (Японія), Гонконг (Китай), Сеул (Південна Корея), Пекін (Китай), Доха (Катар), Сінгапур, Дубай (ОАЕ) та ін.
Індустріальні хаби	Ченду (Китай), Коїмбатор (Індія), Шеньчжень (Китай), Бангалор (Індія) та ін.
Міста-нетрі	Джакарта (Індонезія), Мумбай (Індія), Дакка (Бангладеш), Ханой (В'єтнам) та ін.
Конфліктні міста	Кабул (Афганістан), Єрусалим (Ізраїль/Палестина), Дžамму, Срінагар (Індія/Пакистан), Багдад (Ірак), Бейрут (Ліван), Дамаск (Сирія) та ін.
Релігійні центри	Мекка (Саудівська Аравія), Медина (Саудівська Аравія), Єрусалим (Ізраїль), Лхаса (Тибет), Кербела (Ірак), Наджаф (Ірак), Варанасі (Індія) та ін.
Центри туризму	Кіото (Японія), Агра (Індія), Нью-Делі (Індія), Астана (Казахстан), Гуанчжоу (Китай) та ін.

Джерело: розроблено автором за [4; 5; 6; 7; 8; 10; 11; 12; 13; 14; 15].

Наявність нетрів є поширеним явищем у багатьох міських агломераціях. За низьким рівнем сталого розвитку вирізняються міста, які стикаються з проблемами сегрегації, переповненості і стихійного зростання. Наприклад, Джакарта (Індонезія), Мумбай (Індія), Дакка (Бангладеш), Ханой (В'єтнам) та ін.

Забудова нетрів є серйозною проблемою для багатьох густонаселених міст Азії. Дакка (21,28 млн осіб) є одним із найбільш швидкозростаючих мегаполісів світу, характеризується значною часткою населення, що проживає в неформальних поселеннях із мінімальною інфраструктурою [12].

Бангладеш запровадив систему відстеження цегельних печей і використовує технологію дистанційного зондування для моніторингу викидів та сприяння цілеспрямованій боротьбі із забрудненням і нелегальними печами. Від таких інноваційних рішень, як ці, і до впровадження електричних автобусів і електричних рикш, використання механічних компостерів для зменшення спалювання врожаю і популяризації чистого приготування їжі [13].

До міст-нетрів належать також Карачі (Пакистан) та ін. Нетрі часто не мають доступу до основних зручностей, таких як каналізація, вода та електрика, що посилює негативний вплив урбанізації на довкілля та є негативним проявом емерджентності. Вирішення проблеми розвитку нетрів має велике значення для покращення якості життя міських жителів. Як приклад можна навести район Дхараві в місті Мумбаї, який визнаний одним із найбільш густонаселених місць у світі. Поряд з тим, що Мумбаї є фінансовою столицею Індії та одним із найбільш густонаселених міст Азії (понад 21 млн чоловік), місто стикається зі значними проблемами щодо житла, транспорту та інфраструктури. На території площею 2,5 км² проживає близько одного мільйона осіб. Умови життя в цьому районі характеризуються критичною перенаселеністю та відсутністю належної санітарної інфраструктури: на площі 10 м² нерідко проживає сім'я з десяти осіб, а житлові приміщення часто відокремлені

лише картонними перегородками. Середня тривалість життя в Дхараві становить менше 60 років, а середній дохід мешканців коливається в межах \$1–2 на день. Санітарна ситуація є надзвичайно складною – одна санітарна кімната обслуговує приблизно 1450 осіб [10].

Конфліктні міста розташовані в зонах політичних чи релігійних конфліктів, які переважно мають релігійне, політичне або кланове підґрунтя, що впливає на їхній розвиток, спричиняючи дестабілізацію, поглиблюючи соціально-економічні проблеми та загострюючи небезпечність населення цих урбаністичних центрів. Наприклад, Кабул (Афганістан), Єрусалим (Ізраїль/Палестина), Дžамму, Срінагар (Індія/Пакистан), Багдад (Ірак), Бейрут (Ліван), Дамаск (Сирія) та ін. Такі міста часто стають епіцентрами напруженості, подібні конфлікти суттєво впливають на міське середовище.

Азія є регіоном із найбільшою кількістю міст – релігійних центрів у світі, які мають велике значення для релігійного паломництва. Серед них особливо виділяються Мекка і Медина (Саудівська Аравія), які є священними для мусульман усього світу. Єрусалим (Ізраїль) має ключове значення для християн, юдеїв і мусульман. Лхаса (Тибет) відома як центр буддизму; а також Кербела й Наджаф (Ірак), які є святинами для шіїтів. Варанасі (Індія) має релігійне й культурне значення для індуїстів. Ці міста забезпечують важливу роль у духовному відновленні, обслуговуючи центри релігійного життя мільйонів вірян [14].

Міста-туристичні центри фокусуються на розвитку індустрії гостинності та збереженні культурно-історичної спадщини. Наприклад, Кіото (Японія), Агра (Індія), Нью-Делі (Індія), Астана (Казахстан) та ін.

У багатьох містах центральні райони відображають культурну та архітектурну спадщину колоніальної епохи, які є привабливими для туристів. Наприклад, столиця Індії – Нью-Делі – є показовим прикладом постколоніальної спадщини. У центральній частині міста збереглися архітектурні та культурні риси колоніального періоду. Астана (Казах-

стан) позиціонується як національний символ і центр міжнародної уваги, інвестуючи в розвиток сучасної інфраструктури та знакових архітектурних об'єктів, що сприятиме розвитку туризму [15, с. 55–57].

Міста країн Азії розвиваються відповідно до різноманітних урбаністичних стратегій, які відображають специфічні соціально-економічні умови та пріоритети кожного регіону. У Китаї міське планування орієнтоване на масштабне висотне будівництво, яке сприяє прискоренню економічного розвитку та вирішенню проблеми перенаселення. У Сінгапурі основну увагу зосереджено на формуванні високотехнологічного, екологічно збалансованого міського середовища з акцентом на інноваціях та принципах сталого розвитку.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження дало змогу виявити класифікацію країн за емерджентністю. Емерджентність міст Азії є багатогранним феноменом, що поєднує економічні, соціальні та екологічні аспекти розвитку. Успіх цих міст залежить від здатності адаптуватися до глобальних викликів і розробляти інноваційні стратегії сталого розвитку.

Міста Азії слугують унікальними лабораторіями для дослідження емерджентності, пропонуючи багатий матеріал для аналізу взаємодії соціальних, економічних і екологічних процесів. Подальші дослідження повинні бути спрямовані на розробку інклюзивних і сталих стратегій управління, які враховуватимуть як локальні потреби, так і глобальні тенденції.

Результати дослідження полягають у міждисциплінарному підході до аналізу емерджентності міст Азії. Виділено специфіку міст на конкретних прикладах: глобальні міста, індустріальні хаби, міста-нетрі, міста конфліктних територій, міста – релігійні центри, міста – центри туризму.

Запропонований підхід враховує урбанізацію, економічне зростання та соціально-культурну динаміку в регіоні, культурні, соціальні та економічні особливості регіону, що дозволяє розкрити нові перспективи розвитку міських систем.

Подальші дослідження можуть сприяти глибшому розумінню процесів емерджентності міст в умовах сталого розвитку. Міждисциплінарний підхід у вивченні емерджентності міст Азії має стати пріоритетом для майбутніх наукових досліджень.

Література

1. Соціальна географія : підручник / за ред.: Л. Немець, К. Мезенцева. Київ : Фенікс, 2019. 304 с.
2. Яценко Г. Інноваційний розвиток країн емерджентного типу. *Економіст*. 2012. № 8. С. 23–28.
3. Савчук І.Г. Емерджентність. *Словник суспільної географії*. URL: <https://geohub.org.ua/node/3631> (дата звернення: 25.12.2024).
4. Дронова О.Л. Геоурбаністика : навчальний посібник. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2014. 419 с.
5. Дронова О.Л. Новий урбанізм: у пошуках виходу з урбаністичного колапсу. *Український географічний журнал*. 2015. № 3. С. 33–41.
6. Мезенцев К.В., Денисенко О.О. Міста на постсоціалістичному просторі: підходи до концептуалізації та місце в урбаністичному дискурсі. *Український географічний журнал*. 2018. № 4. С. 16–24.
7. Прибиткова І. Місто і просторова організація життя суспільства. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2014. № 3. С. 73–103.
8. Руденко Л.Г., Савчук Г.І. Класифікація міжнародних функцій міст та їх прояв в Україні. *Український географічний журнал*. 2014. № 4. С. 38–45.
9. Скрипниченко М.І., Яценко Г.Ю. Індикатори ідентифікації небезпечних дисбалансів в економіках емерджентного типу. *Економіка і прогнозування*. 2014. № 2. С. 7–23.
10. Batty M. Cities as Complex Systems: Scaling, Interaction, Networks, Dynamics and Urban Morphologies : monograph. London : University College London, 2012. 64 с. DOI: 10.1007/978-0-387-30440-3_69 (дата звернення: 12.01.2025).
11. Robinson J. Thinking cities through elsewhere: Comparative tactics for a more global urban studies. *Progress in Human Geography*. 2016. № 40. С. 3–29. DOI: <https://doi.org/10.1177/0309132515598025> (дата звернення: 12.01.2025).
12. Sustainable Urbanization in Asia: A Sourcebook for Local Governments / edited by UN-HABITAT. New Delhi : UN-HABITAT, 2012. 200 с. URL: <https://unhabitat.org/sites/default/files/download-manager-files/Sustainable%20Urbanization%20in%20Asia.pdf> (дата звернення: 05.01.2025).

13. Air pollution knows no borders in South Asia, and neither do solutions. URL: <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2024/09/05/air-pollution-knows-no-borders-in-sou> (дата звернення: 05.01.2025).
14. Asian cities: general characteristics. URL: <https://tseivo.com/b/fox/t/qg2knmemxr#C-3-v-azii-prysutni-hlobalni-mista-riznoho-rivnia> (дата звернення: 03.01.2025).
15. Мальська М.П. Туристичне країнознавство. Азія та Океанія : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 183 с.

References

1. Sotsialna heohrafiia: pidruchnyk (2019). [Social geography]. / za red.: L. Niemets, K. Mezentseva. Kyiv: Feniks [in Ukrainian].
2. Yatsenko, H. (2012). Innovatsiyni rozvytok krain emerdzhentnoho typu [Innovative development of emerging countries]. *Ekonomist*. No. 8. Pp. 23–28 [in Ukrainian].
3. Savchuk, I.H. Emerdzhentnist. *Slovnnyk suspilnoi heohrafii*. [Emergence. Dictionary of social geography]. Retrieved from: <https://geohub.org.ua/node/3631> (accessed 25 December 2024) [in Ukrainian].
4. Dronova, O.L. (2014). Heourbanistyka: navchalnyi posibnyk [Geo-urbanism]. Kyiv: Vydavnycho-polihrafichnyi tsentr «Kyivskyi universytet», 419 s. [in Ukrainian].
5. Dronova, O.L. (2015). Novyi urbanizm: u poshukakh vykhodu z urbalistychnoho kolapsu [New urbanism: in search of a way out of urban collapse]. *Ukrainskyi heohrafichnyi zhurnal*. No. 3. Pp. 33–41 [in Ukrainian].
6. Mezentsev, K.V., & Denysenko, O.O. (2018). Mista na postsotsialistychnomu prostori: pidkhody do kontseptualizatsii ta mistse v urbanistychnomu dyskursi [Cities in the Post-Socialist Space: Approaches to Conceptualisation and Place in Urban Discourse]. *Ukrainskyi heohrafichnyi zhurnal*. No. 4. Pp. 16–24 [in Ukrainian].
7. Prybytkova, I. (2014). Misto i prostorova orhanizatsiia zhyttia suspilstva [The city and the spatial organisation of society]. *Sotsiologhiia: teoriia, metody, marketynh*. No. 3. Pp. 73–103 [in Ukrainian].
8. Rudenko, L.H., & Savchuk, H.I. (2014). Klasyfikatsiia mizhnarodnykh funktsii mist ta yikh proiav v Ukraini [Classification of international functions of cities and their manifestation in Ukraine]. *Ukrainskyi heohrafichnyi zhurnal*. No. 4. Pp. 38–45 [in Ukrainian].
9. Skrypnychenko, M.I., & Yatsenko, H.Yu. (2014). Indykatory identyfikatsii nebezpechnykh dysbalansiv v ekonomikakh emerdzhentnoho typu [Indicators for identifying dangerous imbalances in emergent economies]. *Ekonomika i prohnouzuvannia*. No. 2. Pp. 7–23 [in Ukrainian].
10. Batty, M. (2012). Cities as Complex Systems: Scaling, Interaction, Networks, Dynamics and Urban Morphologies: monograph. London: University College London, 64 p. DOI: https://doi.org/10.1007/978-0-387-30440-3_69 (accessed data звернення: 12. January.2025). [in English].
11. Robinson, J. (2016). Thinking cities through elsewhere: Comparative tactics for a more global urban studies. *Progress in Human Geography*. No. 40, pp. 3–29. Retrieved from: <https://doi.org/10.1177/0309132515598025> (accessed: 12 January 2025) [in English].
12. Sustainable Urbanization in Asia: A Sourcebook for Local Governments edited by UN-HABITAT. New Delhi: UN-HABITAT, 2012. 200 c. Retrieved from: <https://unhabitat.org/sites/default/files/download-manager-files/Sustainable%20Urbanization%20in%20Asia.pdf> (accessed 05 January 2025) [in English].
13. Air pollution knows no borders in South Asia, and neither do solutions. Retrieved from: <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2024/09/05/air-pollution-knows-no-borders-in-sou> (accessed 05 January 2025) [in English].
14. Asian cities: general characteristics. Retrieved from: <https://tseivo.com/b/fox/t/qg2knmemxr#C-3-v-azii-prysutni-hlobalni-mista-riznoho-rivnia> (accessed 03 January 2025) [in English].
15. Malska, M.P. (2013). Turystychne krainoznavstvo. Aziia ta Okeaniia: navchalnyi posibnyk [Tourist country studies. Asia and Oceania]. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury [in Ukrainian].